

Írta: Szabóné Pluhár Bernadett – Szikulai István

AZ UTÓGONDOZÓI ELLÁTÁS

Bevezetés

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban Gyermekvédelmi törvény) hatályba lépése ad lehetőséget arra, hogy a gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermekek nagykorúságuk elérése után is a gyermekvédelmi szakellátás rendszerében maradhassanak 24-ik életévükig, mint utógondozói ellátottak. A Gyermekvédelmi törvény életbelépése óta az utógondozói ellátottak száma folyamatos növekedést mutat országsszerte. Ez ellentétes a Gyermekvédelmi törvény által meghatározott alapjogokkal és a szakma alapelveivel, amelyek közül témánk szempontjából a következőket kell kiemelnünk (a felsorolás nem fontossági sorrend szerint készült):

- a gyermek mindenképp felett álló érdekének figyelembe vétele;
- a diszkrimináció tilalmának alapelve;
- az integráció alapelve;
- a normalizáció alapelve;
- a -fenti alapelvből származtatható – szükségletközeli ellátás elve;
- a gyermek önálló életre nevelésének elve;
- a családjából bármely okból kikerült gyermek biztonsága, korához és szükségleteihez igazodó gondozása, nevelése, egészséges személyiségfejlődése biztosításának elve;
- a gyermeknek joga van családban nevelkedni, ebből következően:
 - a gyermeknek joga van az alapellátás segítségével a saját családjában nevelkedni addig, amíg az biztosítja számára a fejlődéséhez való jogát, az egészséges környezethez való jogát, mindenféle ártalommal és bántalmazással szembeni védelemhez való jogát, korához és szükségleteihez igazodó gondozását, nevelését, egészséges személyiségfejlődését;
 - a gyermeknek joga van indokolt esetben gyermekvédelmi szakellátást igénybe venni, melynek elsődleges célja, hogy a gyermek minél hamarabb visszatérhessen saját családjába;
 - a gyermeknek joga van a családpótló ellátások igénybevételére, amennyiben nem térhet vissza saját családjába (örökbefogadás, nevelőszülői család, gyermekotthon);
 - a gyermeknek joga van a fejlődéséhez, az egészséges környezethez, mindenféle ártalommal és bántalmazással szembeni védelemhez;
 - a gyermeknek joga van az állandóságot, érzelmi biztonságot nyújtó teljes körű ellátáshoz;
 - a gyermeknek joga van ahhoz, hogy testvéreivel együtt nevelkedjék;
 - a gyermeknek és szüleinek joguk van a kapcsolattartáshoz;
- a gyermek védelmében eljáró szervezetek és személyek a gyermek családjával együttműködésre kötelezettek.

Ezek az alapelvek és alapjogok annak biztosítását szolgálják, hogy a gyermekvédelmi szakellátás intézményeiben minél kevesebb gyermeket helyezzenek el, s a bekerülő gyermekek közül is minél többen térjenek vissza rövid időn belül saját családjukba. Ha a gyermekek nem térhetnek vissza saját családjukba, akkor számukra tartós családpótló ellátást kell biztosítani, elsősorban örökbefogadó szülők vagy nevelőszülők révén,

amennyiben erre nincsen mód, akkor gyermekotthonban. így biztosítható, hogy a lehető legkevesebb gyermek maradjon nagykorúságáig gyermekvédelmi gondoskodásban, aminek következtében az utógondozói ellátásban élő fiatal felnőttek száma is alacsony maradhat.

Mindezek alapján hipotézisünk a következő: a nagykorúvá váló fiatal felnőttek jelentős számban veszik igénybe az utógondozói ellátást, ami az önálló életvitel kialakítását, a társadalmi integrációt gátolja. Az utógondozói ellátottak magas száma a gyermekvédelmi rendszer diszfunkcionális működését jelzi. (Ez természetesen szűkítő megfogalmazás, mivel ez a társadalom más rendszereire is vonatkozik, de ezeket nem vizsgáljuk, mivel nem tartoznak témánkhoz.) Az utógondozói ellátás kérdését általában csak a gyermekvédelem részeként kezelik és nem tartják foglalkoztatási, oktatási-képzési, lakhatási és szociális problémának.

A gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek száma folyamatosan csökken, ezzel ellentétben a Gyermekvédelmi törvény életbelépése óta az utógondozói ellátásban élő fiatal felnőttek száma évről évre nő, míg az utógondozást igénybevevő fiatal felnőttek száma szintén csökken. A gyermekvédelmi gondoskodásban élők számának országos átlagban 1999-ben kb. 20,75%-a, 2000-ben kb. 21,75%-a fiatal felnőtt, ami nagyon magas érték.

*A gyermekvédelmi szakellátás statisztikai adatai**

Év	0-17 évesek száma	Gyermekvédelmi gondoskodás alatt állók száma	A 0-17 évesek és a gyermekvédelmi gondoskodás alatt állók százalékos aránya
1989	2.647.978	28.748	1,09
1990	2.611.061	26.861	1,03
1991	2.586.795	25.328	0,98
1992	2.559.825	23.907	0,93
1993	2.497.341	22.944	0,92
1994	2.422.411	22.377	0,92
1995	2.357.707	21.952	0,93
1996	2.296.863	21.711	0,95
1997	2.238.359	20.955	0,94
1998	2.182.633	19.524	0,89
1999	2.134.745	18.632	0,87
2000	2.090.110	18.103	0,87

*Utógondozás a 18-24 éves korcsoportban**

Év	Gyámhivatali elrendelések száma az év folyamán	Utógondozottak száma tárgyév december 31-én
1998	1607	2423
1999	1430	751
2000	1324	725

*Utógondozói ellátás**

Év	Utógondozói ellátottak száma tárgyév december 31-én	Felvételek száma a tárgyév folyamán	Megszűnések a tárgyév folyamán
1997	3019		
1998	3391	2024	1652
1999	3865	1473	999
2000	3937	1084	1011

** (Forrás: Szociális és Családügyi Minisztérium: Tájékoztató a család, gyermek- és ifjúságvédelemről)*

Mindezt a következők okozhatják:

- Egyre több gyermek kerül gyermekvédelmi gondoskodásba 14 éves kora után, egyre rosszabb személyiségállapotban (ami magatartási, tanulási, beilleszkedési zavarokban; idegrendszeri problémákban, drogfogyasztásban és bűncselekmények elkövetésében nyilvánult és nyilvánul meg), így a terápiás folyamat nem érhet véget a nagykorúság elérésével, s ez gátolja az önálló életvitel kialakítását a nagykorúság elérése után. Mindez az alapellátás nem megfelelő működéséről vagy hiányáról is árulkodhat.

- A családok többnyire maguk is devianciákkal, problémákkal terheltek, amelyek nem oldódnak meg automatikusan a gyermek nagykorúvá válásával, így ezek a családok általában nem alkalmasak a fiatal felnőttek fogadására, és sok esetben a fiatal felnőttek maguk sem kívánnak visszatérni családjukba. Ez szintén az alapellátás és az egyéb családtámogató ellátások nem megfelelő működéséről vagy hiányáról árulkodhat. A legtöbb fiatal felnőtt erős családi kapcsolatokkal sem rendelkezik, ami azt is jelentheti, hogy a kapcsolattartás kialakításával, erősítésével megbízott szakember (családgondozó, nevelőszülői tanácsadó) sem látta el megfelelően a feladatát. Mindez megfoszthatja a fiatal felnőttet a család támogatásától az önálló életvitel kialakítása során.

- Az okok közé tartozhat az is, hogy az intézmények bizonyos esetekben nem szeretnék, ha nagykorúságuk elérése után a fiatal felnőttek kilépnének az intézményből. Ezt okozhatja a fiatal felnőtt erős kötődése az intézményhez és az intézmény dolgozóinak segítő attitűdje, de okozhatja pénzügyi érdek is, mivel az intézmény az utógondozói ellátásban lévő fiatal felnőttek után is megkapja a gyermekvédelmi normatívát.

- Előidézheti az utógondozói ellátás fokozott igénybevételét a gyermekek iskoláztatási problémája is, vagy azért mert az adott iskolát nem fejezik be (gondot okoz az inadekvát iskolaválasztás vagy a szakma nem piacképes) és másik iskolát kezdenek, vagy azért, mert olyan későn kezdik el a középiskolát, hogy túlkorossá válnak és nem tudják tanulmányaikat befejezni nagykorúságukig.

- A fiatal felnőttek munkába állása nehézségekbe ütközik, a hiányos vagy nem megfelelő képzettségük és a fiatal felnőtt lakhelyén, illetve elhelyezése helyén található munkalehetőségek korlátozott volta miatt. Különösen a roma fiatalok munkába állása nehéz, mivel a munkáltatók általában elzárkóznak a felvételüktől.

- A fiatal felnőttek önálló életkezdési támogatása vagy otthonteremtési támogatása az esetek többségében nem alkalmas arra, hogy a nagykorúvá válás után önálló életvitelt tudjanak kialakítani, mivel nem fedezi a saját ingatlanhoz jutás költségeit. Amennyiben az otthonteremtési támogatás fedezi a fiatal felnőtt lakáshoz jutását, akkor ez általában olyan településen lehetséges, ahol a fiatal felnőtt nem talál munkalehetőséget, tehát az önálló életvitel kialakítása ismételen nehézségekbe ütközik.

A megyék és a főváros általános helyzete

Demográfiai folyamatok

Annak megállapítása érdekében, hogy a megyére, a fővárosra a népesség csökkenése vagy növekedése vagy stagnálása a jellemző, össze kell hasonlítani a megyei, a fővárosi születési és halálozási ráta értékét az országos átlaggal. Meg kell vizsgálni, hogy a megyére, a fővárosra bevándorlási többlet vagy elvándorlási hiány jellemző, ami növeli vagy csökkenti a természetes szaporodást és a természetes fogyást. Ezenkívül szükséges annak felmérése, hogy mennyire jellemző a kedvezőtlen korszerkezet (fiatalkorúak aránya csökken, az időskorúaké növekszik), mennyire változtak meg a lakosság életkörülményei, mennyire jellemző a nők fokozott munkavállalása, mekkora a válások száma (összevetve az

országos átlaggal), mennyire jellemző a gyerekszám csökkenése, növekedése vagy stagnálása és mekkora az öngyilkosok aránya. Mindezek alapján felmérhető, hogy a gyermekkorú lakosság számának csökkenésével, növekedésével vagy stagnálásával kell számolni a továbbiakban.

Lakáshelyzet

A fiatal felnőttek lakáshoz jutásának vizsgálatához szükséges a megye és a főváros lakásállományának felmérése. Meg kell vizsgálni, milyen a lakásépítés növekedési üteme összehasonlítva az országos tendenciákkal, mekkora a jelenleg épülő új ingatlanok száma, mekkora az üres lakások száma (külön kitérve a falvakban és a tanyás településeken találhatóakra), milyen az infrastrukturális ellátottság (külön kitérve a falvakra és a tanyás településekre), milyen a lakások mérete és közműellátottsága országos összevetésben, mikor építették a megyében található lakásokat, mekkora a lakások koncentrációja (a megye otthonainak hány százaléka található a megyeszékhelyen) és mekkora a panellakások aránya.

Munkaerőpiac

A fiatal felnőttek munkaerő-piaci esélyeinek vizsgálatához szükséges a megyei és a fővárosi munkalehetőségek és a munkanélküliség felmérése, mekkora a regisztrált munkanélküliek száma és hogyan változott ez a szám, mekkora a pályakezdő munkanélküliek aránya és kik tartoznak a munkanélküliségtől leginkább veszélyeztetett csoportba (pl. a pályakezdők, a szakképesítéssel nem rendelkezők, a nem piacképes szakmával rendelkezők, a munkáltatók által elvárt ismeretekkel, gyakorlattal nem rendelkező fiatalok és a szemléletük, munkához való viszonyuk alapján a foglalkoztatóknak nem megfelelő fiatal munkavállalók).

A Gyermekvédelmi törvény által előírt feladatok

A Gyermekvédelmi törvény és a 15/1998. (IV.30.) NM rendelet a gyermekvédelmi szakellátás rendszerének átalakítására 2002. december 1-jéig ad lehetőséget, ezért a gyermekvédelmi szakellátás intézményei jelenleg átmeneti állapotok között működnek. Ennek következtében az intézmények szervezete, a feladatok ellátása és a szakmai létszámok még nem véglegesek. Hozzájárul ehhez, hogy a megváltozott feladatok a szemléletmód megváltozását is követelik, amely csak hosszabb idő alatt, képzések, felkészítések, szervezetfejlesztő tréningek és az együttműködés pontos kimunkálása segítségével érhető el.

A feladatok megváltozása többletterhelést jelentett a munkatársak számára (pl. megnövekedtek az esetszámok), így a munkavégzés megfelelő színvonala nem garantálható, továbbá a szakemberek korai szakmai kifáradása sem megelőzhető sok esetben.

A gyermekvédelmi szakellátás intézményeinek feladata maradt továbbra is az utógondozás, az utógondozó feladatai körébe a következők tartoznak:

Utógondozás:

- segíti a fiatal felnőttet az önálló életvitel kialakításában;
- támogatja a fiatal felnőttet családjába történő visszailleszkedésében;
- segíti a fiatal felnőttet tanulmányainak kiválasztásában és elvégzésében;
- segíti a munkahely kiválasztásában, a munkába állításban;
- segíti a fiatal felnőttet a szociális problémái megoldásában;
- életvezetési, konfliktus megoldási tanácsokat ad;
- szükség szerint, de legalább havonta egyszer felkeresi a fiatal felnőttet;

- legalább heti egy fogadónapon lehetőséget biztosít a fiatal felnőtt számára, hogy felkereshesse;
- segíti az otthonteremtési támogatás iránti kérelem elkészítésében és benyújtásában;
- a gyámhivatal felkérésére véleményezi a fiatal felnőtt otthonteremtési kérelmének megvalósíthatóságát, és azt, hogy a támogatás valóban megoldja-e a fiatal felnőtt tartós lakhatását;
- segíti a fiatal felnőttet a támogatás ésszerű felhasználásában és erről tájékoztatja a gyámhivatalt;
- javaslatot tesz a gyámhivatal számára a támogatási összeggel való elszámolás módjára és idejére;
- a gyámhivatal felkérésére, annak hiányában negyedévente és a kirendelés megszűnésekor tájékoztatja a gyámhivatalt az utógondozás eredményéről.

A gyermekvédelmi szakellátás a megyékben és a fővárosban

A megyékben a gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermekek gondozását-nevelését és gyámságát a következő intézmények biztosítják:

- területi gyermekvédelmi szakszolgálat;
- nevelőszülői hálózat;
- gyermekotthon;
- speciális gyermekotthon;
- többcélú intézmény (általános iskola, diákotthon és gyermekotthon);
- utógondozó otthon;
- kiskorú fogyatékosok otthona.

A felsorolt intézmények mindegyikében található utógondozói ellátott fiatal felnőtteket.

A gyermekvédelmi szakellátás intézményeinek vizsgálata esetén szükséges feltárni a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok és a gyermekotthonok centralizált/decentralizált szervezetben történő működtetését. Centralizáció alatt azokat a törekvéseket értjük, amikor a fenntartók igyekeznek a gyermekvédelmet egyetlen szervezetbe (nem rendszerbeli) egyesíteni, aminek élén egyetlen csúcsvezető áll. Ez a szervezet elképzelhetően pusztán gazdasági szempontú előnyöket rejt magában, de éppen a diszfunkcionális működés miatt lesz pazarló és sokkal drágább. A területi gyermekvédelmi szakszolgálatok és a gyermekotthonok összevonása, gyermekvédelmi központok kialakítása ellenkezik a Gyermekvédelmi törvény által megfogalmazott decentralizációs törekvésekkel, mivel a Gyermekvédelmi törvény az egyes önkormányzati típusokhoz rendel feladatokat, ezzel visszautal közvetve a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvényre, amelynek már a preambuluma kimondja a decentralizációt. („Az Országgyűlés, támogatva a helyi közösségek önszervező önállóságát, segíti az önkormányzathoz szükséges feltételek megteremtését, előmozdítja a közhatalom demokratikus decentralizációját. „) Szintén erre utal a 15/1998. (IV.30.) NM rendelet 163. §-a is, amikor megállapítja, hogy milyen egységekből épülhet fel a szakellátást végző önálló intézmény, amelyek közé az otthon nyújtó ellátások és a területi gyermekvédelmi szakszolgálat tartoznak.

(„ (1) Ha a szakellátást olyan – magasabb vezető által irányított – önálló intézmény biztosítja, amely több gyermekotthont is magában foglal, az intézményben önálló szakmai egységeket kell kialakítani, amelyek legfeljebb 40 gyermeket befogadó

- a) gyermekotthonból, vagy
- 4-5 lakásotthonból

állnak.

(2) *Az önálló szakmai egység szakmai programmal rendelkezik és élén gyermekotthon vezető áll, aki az egységben elhelyezett gondozott gyermekek számára gyámként kirendelhető.*”)

A területi gyermekvédelmi szakszolgálat és a gyermekotthonok összevonása szakmailag sem megfelelő, mivel így hierarchikus szervezet jön létre, amely a szakmai vitákat utasításokkal fogja eldönteni. Az összeférhetetlen funkciók egy irányítás alá vonásával együtt járhat a gyermekek jogait, érdekeit sértő döntések születése, a gyermekek és szüleik érdekeit védő garanciarendszer nem megfelelő működése, az együttműködés, a szakmai csapatok munkájának teljesen formálissá válása, elbürokratizálódása. Ráadásul az így létrehozott intézmény rugalmatlan és képtelen megfelelni a szükségletközeli ellátás alapelveinek. Ennek megfelelően ez hátráltathatja a fiatal felnőttek érdekeit szolgáló utógondozói ellátás biztosítását.

Az intézmények szakmai dokumentációja

A szakmai dokumentáció összeállításának célja az intézmény működésének szabályozása, aminek elkészítésében a munkatársak részvétele is szükséges.

A szakmai dokumentáció körébe a következők tartoznak:

- Szakmai koncepció és program
- Szervezeti és működési szabályzat
- Munkaköri leírások
- Szabályzatok (örökbefogadási, nevelőszülői, utógondozói ellátási, gazdasági és egyéb.)
- Megállapodások (nevelőszülői, utógondozói ellátási)
- Éves munkaterv
- Éves munkabeszámoló
- Nyilvántartások (a 235/1997. (XII.17.) Korm. rendelet mellékletében szereplő adatlapok, és a Gyermekünk védelmében elnevezésű egységes nyilvántartási rendszer)
- Etikai kódex

A szakmai programot minden esetben a hatályos jogszabályok, a módszertani ajánlások és a helyi szükségletek, sajátosságok figyelembevételével kell elkészíteni. Gyakori probléma, hogy a centralizált szervezetekben egy szakmai programot készítenek, mivel egy intézményről van szó. Ezeket a programokat többnyire központilag, az intézmény vezetése készíti, gyakran azzal a céllal, hogy a működési engedély kérése idején felmutatható legyen. A szakmai program kialakítása hosszú távú tevékenység, amiben a teljes szakmai testületnek részt kell vennie. Ez nyilván sok időt és sok munkát vesz igénybe, de csak így válhat a szakmai program a gyermekvédelmi szakellátás intézményeinek alapidokumentumává. Célszerű külön szakmai programot készíteni a területi gyermekvédelmi szakszolgálat, a gyermekotthonok (lakásotthonok), nevelőszülői hálózatok számára.

A szakmai programok elfogadása után célszerű a különböző feladatok ellátását átfogóan részletező szabályzatokat elkészíteni. Ezek közé tartozik az utógondozói ellátás szabályzata, amely a működés és a munkatársak által alkalmazott módszerek, eljárások leírása.

Az etikai kódex meghatározza a munkatársak szakmai felelősségét és kötelességét, annak érdekében, hogy a szakma előírásainak megfelelően végezzék munkájukat.

Ajánlott stratégiai célkitűzések

A gyermekjóléti alapellátás megerősítése

Cél, hogy a gyermekek minél tovább a vérszerinti családjukban nevelkedhessenek, ez ugyanis a hatályos jogszabályok egyik legfontosabb alapelve. Ennek érdekében a családon belül keletkező problémákat elsősorban helyben kell megoldani annak elkerülése érdekében, hogy a gyermekeket kiemeljék családjukból. Mint minden alapszolgáltatás (pl. házi orvosi ellátás, házi segítségnyújtás, stb.) így ez is hatékonyabb, egyben költségkímélőbb megoldási forma, mint a szakellátás igénybevétele. Ennek következtében a gyermekvédelmi gondoskodásba kerülő gyermekek száma csökkenne. A gyermekjóléti alapellátás megerősítése lehetővé tenné, hogy a gyermekvédelmi szakellátásba utaltak is a lehető legrövidebb időn belül visszatérjenek saját családjukba, de legkésőbb nagykorúságuk elérése után. Mindennek következtében csökkenne az utógondozói ellátottak száma.

Az intézményrendszer megfelelő kialakítása

Cél, hogy valamennyi utógondozói ellátott számára szükségleteinek megfelelő elhelyezést tudjon biztosítani a megyei, fővárosi gyermekvédelmi ellátórendszer. Álljon rendelkezésre mindenhol a fiatal felnőttek elhelyezésére férőhely a nevelőszülői hálózatban, a gyermekotthonokban (lakásotthonokban) és a többcélú intézményekben (általános iskola, diákotthon és gyermekotthon). Működtessen minden fenntartó utógondozó otthont, s ha a jogszabály lehetőséget ad rá, külső férőhelyet (félutas ház, albérlet).

Az intézményrendszer decentralizációja

Cél, hogy az intézményrendszer decentralizált formában működjön, mivel így tud megfelelni a szükségletközeli ellátás elvének. Az átalakítás segítségével kerülhető el, hogy a gyermekek és fiatal felnőttek sorsát érintő döntések szakmai viták és team-munka helyett utasítások alapján szülessenek meg.

Az intézmények szakmai dokumentációjának átalakítása

Cél, hogy az intézmények szakmai dokumentációja alkalmas legyen a jogszabályokban előírt feladatok megfelelő szakmai színvonalon történő ellátására, rendelkezésre álljanak a megfelelő nyilvántartások és biztosítsa a lehetőséget annak, hogy a fiatal felnőttek hozzájussanak a szükséges információkhoz.

Az utógondozók munkájához szükséges feltételek biztosítása

Cél, hogy az utógondozók munkájához szükséges személyi és tárgyi feltételeket biztosítsa a fenntartó. Szükséges a szakmai létszám fejlesztése, az utógondozók, továbbá a munkájukat segítő pszichológusok, gyógypedagógusok számának emelése. A tárgyi feltételek közé tartozik az utógondozók munkakörülményeinek javítása, megfelelő számú iroda kialakításával, önálló telefonfővonalak telepítésével, számítógépek és fénymásolók beszerzésével, valamint a nyilvántartási rendszer kibővítésével. A szakkönyvek, szakmai folyóiratok száma is kevés általában, amelyek az utógondozók rendelkezésére állnak. Problémát okoz sok esetben, hogy a fiatal felnőtteket csak tömegközlekedéssel tudják meglátogatni. Szükséges lenne az utógondozók számára módszertani segítség adása, valamint szupervízió, esetmegbeszélés, a folyamatos képzések és a tréningek lehetőségének biztosítása.

Az utógondozók felkészültségének javítása

Cél az, hogy az utógondozók minél felkészültebbek legyenek, minél szélesebb körű információkkal rendelkezzenek az illetékességi területük oktatási, munkaerő-piaci és lakáshelyzetéről, a területen működő, a fiatal felnőttek ellátásába bevonható állami, önkormányzati, egyházi és civil intézményekről, továbbá a megfelelő eljárások és módszerek birtokában megfelelő segítséget tudjanak nyújtani a fiatal felnőttek hatósági ügyei intézésében, iskoláztatási, lakhatási, munkahelyi illetve elhelyezkedési és társas kapcsolataiban felmerülő problémái megoldásában, szabadideje eltöltésében.

A szakmai munka erősítése az önálló életvitel, az önállóság kialakítása terén

Cél az, hogy a fiatal felnőttek kerüljenek ki nagykorúságuk elérése után a szakellátás intézményeiből, térjenek vissza családjukba vagy legyenek képesek önálló életvitel kialakítására, ezáltal elkerülve az utógondozói ellátás igénybevételét. Meg kell találni a megfelelő középutat, hogy az utógondozói ellátás ne okozzon további „hospitalizációt”, vagyis a fiatal felnőttet ne arra szocializálja, hogy egész életében ellátásra szoruljon. Ehhez szükséges az utógondozók támogatása, a munkájuk ellátásához szükséges feltételek biztosítása, felkészültségük javítása.

A szülőkkel történő kapcsolattartás erősítése

Cél az, hogy a gyermekek minél rövidebb idő után visszatérhessenek a családjukba, így elkerülve hosszabb idő eltöltését a gyermekvédelmi szakellátás intézményeiben és az utógondozói ellátás igénybevételét.

A gyermekek, fiatal felnőttek iskoláztatásának elősegítése

Cél az, hogy a gyermekek és a fiatal felnőttek iskoláztatása, beiskolázása sokkal nagyobb hangsúlyt kapjon annak érdekében, hogy piacképes (versenyképes) tudással, szakmaismerettel rendelkezzenek, ami megkönnyíti munkába állásukat és ennek következtében önálló életvitelük kialakítását.

A fiatal felnőttek munkába állásának segítése

Cél az, hogy a fiatal felnőttek el tudjanak helyezkedni, állandó munkaviszonnyal rendelkezzenek, amely olyan bért biztosít számukra, hogy önállóan meg tudják oldani létfenntartásukat. Ennek következtében nincs szükség az utógondozói vagy a szociális ellátás igénybevételére.

A fiatal felnőttek lakáshoz jutásának segítése

Cél az, hogy azok a fiatal felnőttek, akik nem kívánnak visszatérni családjukba, önálló életvitelt tudjanak kialakítani saját lakáshoz jutás révén, s így ne jelenjenek meg a szociális vagy egészségügyi ellátó rendszerekben. Az önálló életvitel kialakításának támogatása elősegíti a fiatal felnőttek társadalmi integrációját.

Együttműködés kialakítása az utógondozók munkáját segítő intézményekkel és személyekkel

Cél az, hogy azokat a szolgáltatásokat, amelyeket a gyermekvédelmi szakellátás intézményei nem tudnak biztosítani az utógondozói ellátottak számára, mégis igénybe vehessék a fiatal felnőttek, s ezáltal az utógondozók szakmai lehetőségei bővüljenek. Az együttműködést célszerű kialakítani mind a gyermekvédelem más szereplőivel, mind a civil szervezetekkel, egyházakkal, amelyek segíthetik a fiatal felnőttek utógondozói ellátását.

A gyámhivatali gyakorlat meg változtatása

Cél az, hogy a gyámhivatali gyakorlat az utógondozói ellátás gyakorlati tapasztalataiból levonható következtetések szerint úgy változzon meg, hogy a fiatal felnőttek megfelelő ellátását segítse elő.

A lehetséges okok és az utógondozói ellátottak magas számának csökkentése, lehetőségeinek feltérképezése érdekében szükséges minden fenntartó számára a vizsgálatok elvégzése, ennek előkészítésére íródott tanulmányunk.

A felmérések adatainak feldolgozása igazolhatja vagy cáfolhatja szakmai hipotézisünket és az abban szereplő okok meglétét, továbbá azt, hogy az utógondozói ellátás problémájának megoldására nem képes önmagában a gyermekvédelmi szakellátás intézményrendszere. A leginkább jellemző probléma véleményünk szerint az, hogy nincsen kivezető út, s ez mutatja legjobban a rendszer diszfunkcionális működését.

A tanulmány által ajánlott stratégiai célkitűzések segítségével elkezdődhet az utógondozói ellátás szakmai szabályainak kidolgozása, amely elősegítheti ezeknek az ellátásoknak a jogszabályoknak és a szakmai elveknek megfelelő megvalósítását.